

I 508,067

БІБЛІОТЕКА ДЛЯ МОЛОДИ

ЯРОСЛАВ ВІЛЬШЕНКО

Золоті Ворота

„РАНОК”

Бібліотека «Ранок», як доповнення «Дзвіночка», призначена для української сільської і міської молоді.

Щомісяця приносить своїм передплатникам повчаючу лектуру з різних ділянок знання.

«Ранок» є правдивим приятелем української молоді.

В 1937. р. появляться такі книжечки:

1. Антін Лотоцький: Отрок нязя Ромама (Істор. оповідання),
2. Ф. Коковський: Лемківська слава (опов. з часів татарських нападів),
3. Е. Жарський: Повітря говорить (оповідання про найновіші винаходи: радіо й телевізію),
4. Степан Щурат: Учимося фотографувати (короткий курс практичної фотографії),
5. Д-р Р. Осінчук: Вороги здоровля (гігієна тіла),
6. В. К.: Хлопці бо то, хлопці як соколи! (співанник),
- 7—8. М. Заклинський: Пізнай свій рідний край! I і II.
(оповідання з мандрівки),
9. М. Голубець: Княжий Галич,
10. Р. Леонтович: Сценічні образки для молоді
11. Я. Вільшенко: Золоті ворота (легенда),
12. Е. Жарський: В здоровому тілі, здорова душа! (спорт).

Кожна книжечка має 32 сторінки. Коштує **30 гр.**

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА ВІНОСИТЬ 3.60 ЗЛ.

Для передплатників «Дзвіночка» й інших видань «Української Преси» знижена передплата: річна тільки **3 злоті** (піврічна **1.70 зл.**).

Передплату можна писати чеками «Дзвіночка», «Нов. Часу», «Нашого Прапора», «Н. Справи» з допискою на бібл. «Ранок».

1

БІБЛІОТЕКА ДЛЯ МОЛОДІ „РАНОК“

ч. 11.

ЛИСТОПАД

1937.

ЯРОСЛАВ ВІЛЬШЕНКО

Золоті Ворота

поема

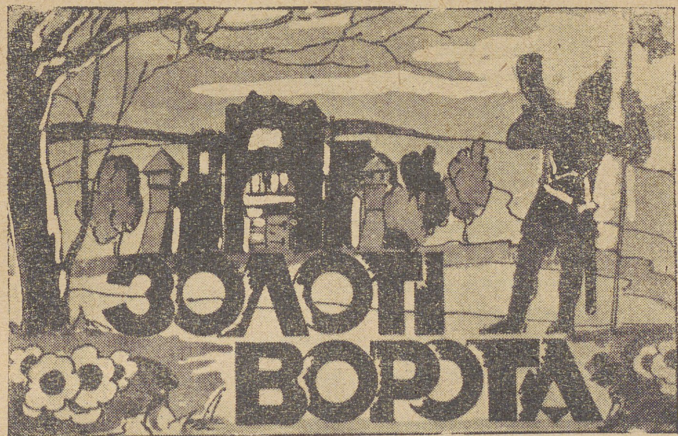
Л Ь В І В

ВИДАВЕЦЬ ІВАН ТИКТОР

I 508.067

Друк. Медяцький — Тиктор, Львів, Бляхарська 9. Тел. 234-76.

I

Бренить промінням гордий Київ,
Дніпро зелений беріг мись,
На хвилях радощі шле в даль,
І Десятинна і Софія¹⁾
Радіють, бо нова надія
Дружинну оживляє сталь.

„Нова є сила, є охота,
Не впадуть Золоті Ворота!²⁾
Хай ордами пруть вороги,
Наш князь нащадок Мономахів,³⁾
Що, як орел - крилач, цар птахів,
Бив ворогів всіх доноги!

У княжій грідниці дружина
При медах так, при грецьких винах
Сталить надіями серця:
„О князь Мстислав наш Із'яславич
Дружинників хоробрим лавам
І мудрий вожд і за вітця!”

„І княжичі всі теж завзяті,
Не пропаде наш Київ — мати”
Докинув хтось, а інший враз:
„Між ними ясним сонцем світить
Михайлик, княжич — семиліток,⁴⁾
Найкращий лицар він у нас!”

„О, справді! Хоч він ще дитина,
До діл лицарських серцем лине”.
Сказали інші теж на те —
„Часи воскреснуть Ярослава,⁵⁾
Наново процвіте держава,
Як наш Михайлик доросте!”

Усі так княжича любили,
Бо справді був Михайлик милий
І лицар духом вже тепер!
Завсіди жвавий до науки,
А списа й лука він у руки,
Як зрілий муж уже бере.

А кінь і він — два побратими.
Коли степом конем він лине,
Здається, що зрослись оба,
Не знає він тривоги, жаху,
Разом з конем він бистра птаха,
Мета — з вітрами боротьба.

Як батько вирушав на лови,
Михайлик вже також готовий:
„Візьміть мене з собою ви!
Хочу також я полювати,
На бої люті та завзяті
І руку й око готовить!”

Такий був княжич семиліток,
Тож і не диво, що з всіх діток

Найбільше князь його любив,
 Михайлика також і ненька
 Найрадше горне до серденька:
 „Рости, рости для боротьби!”

Весь Київ радується гордий:
 „Нам не страшні вже дикі орди!
 Наш город знову зацвіте
 І знов його сповине слава
 Володимирів,⁶ Ярослава
 І сила давня зросте!”

„І знов пригорнуться до нього,
 Благословенного,⁷ святого
 Всі рідні городи, краї
 І скаже світ: „Це город криця,
 Пречиста Діва в них Цариця
 І благословить город свій!”

II

Але на Півночі холодній,
 Снігами встеленій, голодній
 Вже зависть готує кишлю:
 У Суздалі вже князь москвинів
 Андрій⁹) із зависти аж гине
 Й задумує велике зло!

„Ненависний мені той Київ
 І ті киян прегорді шиї,
 Що гнути не даються так!
 Мулить мене його вся слава,
 Ця Десятинна, величава
 Софія, гордая, свята!”

„І ті Ворота Золотії,
 Ті скарби давні, дорогії
 І горда пам'ять давніх літ

І та свята Печерська Лавра¹⁰) —
 (Моя ж Суздаль, така безбарва,
 Забитий тут дошками світ!")

„Старий престіл великокняжий
 І слава, що з прадавен каже:
 „Це мати городам усім!"¹¹)
 Усе, усе, що відти світить,
 Здавна ненависне мені так,
 Бажаю там руїн, руїн!"

„Та там Мстислав той Із'яславич
 Дружинників лаштує лави,
 Щоб силу Києва скріпить.
 Як поросте вже він у пір'я,
 З ним важко силу буде мірять,
 Тому я вдарить мушу вмить!"

„Так несподівано, неждано,
 Як той мороз у травні рано,
 На Київ враз ударю я!
 І наче грім той дуба в бурю,
 Я Київ знищу, славу збурю
 І сила буде скрізь моя!"

III

Андрій міркує так в Суздалі
 І в діла заміри лукаві
 Береться зараз замінять.
 Замало власної отари,
 Тож кличе ще половців хмари,
 А хан половців його зять!

Й з-загаряча кує вже зраду:
 Московських князиків на раду,
 Як збурить стольний Київ враз,

Скликає у свою столицю,
 А ковалі кують вже крицю
 І харалуг¹²⁾ скрізь на приказ.

Мечі кують, кують панцири,
 Будують теслі шерешери,
 Пороки, стрікуси¹³⁾ грізні,
 Колодії теліги¹⁴⁾ роблять,
 Ткачі полотна вже способлять
 На вежі¹⁵⁾ — бути вже війні!

Князі ж , що з'їхались на раду,
 Кують разом велику зраду,
 Хоч Володимира в них кров,
 Хоч матір'ю і їм був Київ,
 Та вже тепер зівсім чужий їм,
 Забули вже стару любов.

Вже Північ їм колиску стелить,
 Сніги їм любі вже, не зелень,
 І холод вод Клязми й Москви.¹⁶⁾
 Тут інші мови та звичаї,
 Весь, меря, чудь¹⁷⁾ тут верх тримає
 І нарід вийде з них новий.

Не горді люди тут, покірні,
 Князям своїм по рабськи вірні,
 Князів раби вони ущерть —
 Свята для них князів їх воля
 І княжа пімста і сваволя,
 Для примхи їх приймуть і смерть.

О, не такі — бутні кияни!
 Крім князя віче там ще паном
 І гордість рясно там цвіте:
 На вольності, здобуті здавна,

Стару минувшину преславну,
На схимників¹⁸⁾ життя святе.

„Ні, знищить мушу Київ гордий,
Поможуть нам поганців орди!”
Говорить палко князь Андрій —
„Як буде Київ у руїні,
Тоді не буде Північ в тіні,
Тоді засяє нагорі!”

І князики кричать вже „Славно!
Зруйнуймо столицю прадавню,
Так Північ вгору знімемо
І сила тут зросте велика,
А ти, Андрею, їй владика,
Всю Русь¹⁹⁾ візьмеш в її ярмо!”

А князик ще один говорить:
„Нам конче треба б іще скоро
Князів — черкасів²⁰⁾ притягнуть,
Бо як при Києві ті стануть,
То Київ дальше буде паном,
А нам одна на Північ путь!”

А князь Андрій на це в відповідь:
„Я спробую до них промовить,
Так чей відтягну їх до нас —
Новгород Сіверський, Чернігів,²¹⁾
Коли від Києва відбігнуть,
Засяє наш великий час!”

IV

І вже Андрій часу не тратить,
А спішно засилає сватів
До тогобічних до князів.
Тут зятя, там шука невістки —

Приносять свати добрі вісті,
Чернігів билів*) вже привів.

І сина враз Андрій, Мстислава,
Зове: „Тебе жде слава,
Тобі я провід віддаю!
Веди війська на Київ клятий,
Веди, щоб його зруйнувати,
Тим силу закріпиш мою!”

„То буде боротьба кривава,
Щоб нашу завершить державу,
Зведе із Півднем Північ бій —
Лиш несподівано удар ти,
В поході дбай про чати, варти,
Будь обережний, сину мій!”

„Крадися лисом ти лісами,
Крадися деврами, балками,

Щоб ненадійно надійти,
 На неготових ще ударить,
 Як грім в погідний день із хмари,
 Кубло старезне рознести!"

І булаву Мстислав узявши
 Сказав: „О, Київ вже пропавший,
 Мстислава прожене Мстислав!
 Сам Київ збуримо та знищим,
 Полишимо лиш попелище,
 Де хрест Андреїв засіяв!"²²⁾

На те Андрій скалить аж зуби,
 Таке йому те слово любе:
 „Ох, будуть тямити мене!
 Св. Андрій старий цей город
 Благословив, Андрій теж скоро
 Його навіки прокляне!"

V

І військо рушило вороже.
 На іноходці карім, гожім
 Юнак русявий, це — Мстислав,
 А біля нього воеводи
 Здавна навиклі до походів,
 Ще Юрій ними керував!

Ще Юрій їх водив в походи,
 На усобиці, на пригоди,
 З Півночі над Дніпро туди,
 Спадав на Русь він чорним круком,
 Недармо звався Довгоруким,
 Завдав багато тут біди!

А північні князі при своїх
 Із чуді, мер'ї й весі воях

Про здобич мріють вже тепер.
Задніпрські лиш князі як хмара,
Немов на них вся спаде кара,
Їх совість докір тайно жер.

Йде військо наперед дружинне,
Сулиці, списи, рогатини²³⁾
Стирчать вгору неначе ліс,
Шоломів враз ріка блищиться,
Бренить панцирів в сонці криця,
Немовби срібних трав покіс.

Теліги їдуть там широкі,
Всі шерешери та пороки
На них наложені лежать —
О, горе! Києве старинний,
Не ждеш, не знаєш ти години,
Як ними стіни²⁴⁾ задрижать!

А дальше ген половців диких
Йде гамір, верески та крики,
На конях скаче вся орда.
За ними вежі чорним бором,
Жіноцтво в вежах і дівтора
Зза шкур овечих вигляда.

І все те, все те на загибель
Твою, Золотоверхий,
Крови та здобичі жадне,
Снігами, посувом гадюки,
Стоголосе, стократируке
Те, що не сіяло, пожне.

VI

А Київ?! Київ веселиться,
Як на весіллі молодиця,

Бо князь дає киянам пир.
Музики, співи, меди, вина —
Радіє старість, як дитина,
А молодість йде в танців вир.

Бояри²⁶⁾ веселяться, гридні²⁷⁾
І гості²⁸⁾ вже не день, не три дні,
Весь тиждень вже пирують так.
Аж в гридницю²⁹⁾ вбігає скоро
Михайлик княжич і говорить
Не як дитина, як юнак:

„Великий княже, батьку рідний,
Сьогодні Київ ще свобідний,
А завтра жде його війна,
Кінчай цей пир і вже до бою
Готуй дружинників і зброю,
Як ні, то доля жде сумна!”

„Йде Північ руйнувати Південь,
Іде на нас Андрій негідний,
Тож будьте на готові ви,
Як лиш на Київ він ударить,
Щоб не минув за злочин кари,
Андрій князь, Каїн той новий!”

„А кари не мине напевно,
Коли ви гідно, сміло, ревно
До бою вирушите враз!
Тоді допоможе нам Пречиста
І меч Архангола огнистий
У боях оборонить нас!”

Із місця князь Мстислав схопився,
На сина грізно подивився,
А зір подібний блискавкам;

„Не позволяй собі, небоже,
Нас тут із пустощів тривожить,
Бо в батька ще сильна рука!”

„Не з пустощів говорю, тату!
Веде Андрій полків багато,
А з ним разом ідуть поганці,
Вже завтра тут побачиш їх.
На горе й наші задніпрянці
Ідуть теж на великий гріх!”

Із дивом слухав сина свого
І гнів прогнала геть тривога,
Вже каже людям князь Мстислав:
„Як так, то будемо готові
Скупати у ворожій крові
Мечі — я досить їх придбав!”

„Ідіть, ведіть на заборолу³⁰⁾
Дружини сміливі довкола,
Готовте кип'яток, смолу
І шересири та стрікуси,
Оборонити Київ мусим,
Відплату дати злому злу!”

І всі з теремів вийшли тихо,
Всі про грізне думають лихо,
Та мужність не кидає їх:
„Андрея гордого поборем,
Мечем з захланним поговорим,
Втече ведьмідь у свій берліг!”³¹⁾

Так в Києві думає кожний,
Отрок, дружинник і побожний
Чернець у Лаврі, у святій.
Неспана ніч лаштує зброю,
Весь Київ готовий до бою,
У кожнім метушня куті!

VII

Світає. Гляньте, як криваво
 Виходить сонце, мов скупалось
 У крові все! Воно немов
 Також кривавий бій ворожить,
 На небі хрест теж бачать Божий
 Над городом — і він як кров!

О, буде люта тут розправа!
 Андреїв меч з мечем Мстислава
 Схреститься та зітреться тут!
 Скуй, Києве, у харалузі
 Ти серце; вдів, сиріт у тузі
 Побачить не один твій кут!

Одначе Київ не в тривозі,
 Надію має, віру в Бозі,
 Бо чей же в городі святім
 Царицею є Божа Мати,
 Вона не дасть, щоб руйнувати
 Його міг каїн — москвитин.

А нарід мовить між собою:
 „Ми можем спати у спокою,
 Як піде з військом нашим враз
 Михайлик, княжич семиліток.
 І перед всім він навіть світом
 Оборонити міг би нас!”

„Він характерник,³²⁾ його тіла
 Не ймаються ні меч ні стріли
 Ні спис невисилі досягнуть!”
 І хто пустив ті дивні вісті,
 Ніхто не вмів би тут повісти,
 Мов з вітром Києвом пливають

На заборолах вже дружина,
 Стежить із города в долину:
 Вужем під город військо йде,
 З боків трьох обступають город
 І розставляються вже скоро,
 Бджолою гурма вся гуде.

Уже і розбивають вежі,
 Вже розсилає всюди стежі
 Довкола Києва Мстислав,
 Андреїв син: „Ви скрізь дивіться,
 Чи місту не надходить відсіч,
 Чи Осмомисл³³) той не прислав!”

Ось підсувають вже пороки
 Під стіни города високі,
 Та не пускають їх ще в рух —
 Виїздить три їздці на конях,
 Три білі стяги в їх долонях,
 Сурмач сурмить вже у сурму.

Сурмач скінчив, один дружинник
Кричить киянам із долини:
„Кияни, слухайте мене,
Я не своє говорю слово —
Андрея це, князя грізного
І слово теж його грізне!”

„Князя ви видайте нам свого,
Бо й так він не посидить довго
На Києва столі³⁴⁾ старім,
Бо не йому цей Київ город,
Ми на щити візьмемо³⁵⁾ скоро
Його, тут паном князь Андрій!”

Нате їм тисяцький³⁶⁾ Вишата:
„Шкода слів тратити багато,
До зради не намовиш нас!
Андрій хай має Північ свою,
А Південь лишить у спокою,
Бо дурно тільки стратить час!”

„Він паном Києва не буде,
Тут муром стануть вірні груди,
Від нас це йди скажи своїм!”
Ті коні завернули зараз
І вже під стіни суне хмара
Ворожа, вдарить наче грім.

VIII

Вже до ровів дійшли пороки,
Вже сунуть драбини високі,
Кладуть вже на ровах мости;
Важкі камені наложили
На шерешери та що сили
Напружують вже канати.³⁷⁾

Летять вже вгору каменюки
 Й за стінами падуть із гуком
 На кривлі, вулиці, точок.³⁸⁾
 Та Київ це приймав спокійно,
 Здавна закалений³⁹⁾ у війнах,
 Він знає: це лиш початок!

І сам також він не дармує,
 На ворога метна⁴⁰⁾ керує
 Зо шереширів зо своїх,
 А лучники всі одночасно
 З-за заборол стріляють рясно,
 Літають стріли наче сніг.

Де ворог підпхався ближче,
 Смолою, кип'ятком там нищать
 Його кияни з-поза стін.
 Ще досі ніодна драбина
 Не досягла стіни, бо гине,
 Хто близько підійде, якстій.

Росте в киян на бій охота,
 Ось відчиняються ворота,
 Виходять відділи дружин,
 Щити червоні на лівиці,
 Мечі при боці, а в правиці
 Грізний, стрункий ліс рогатин.

Ідуть, дуднить їм під ногами
 Земля, покрита ще снігами,
 Закута льодом ще кріпким,⁴¹⁾
 Та вже киян побачив ворог,
 Половців підганяє скоро
 Кивком руки Андреїв син.

IX.

І мов вовки ті сіроманці
 Женуться, виють як поганці,
 Кидаються вже на киян,

Іржать їх коники малії
Та в'юються наче бистрі змії,
Ось - ось зачнеться лютий тан!

Щитами їм загородила
Дорогу київська сила
Й наїжила рогатини —
І перші вже ряди поганих
Спадають у кривавих ранах,
Немов колосся те в час жнив.

Але ж половці теж завзяті,
Ще не лякають їх ні втрати,
Кидаються немов чорти.
З кривими у руках шаблями,
Ножі придержують зубами,
Наосліп кожен так летить.

А задні їх ряди вже луки
Тугі хапають в хижі руки
І стріли гострі вже кладуть.
Й закрили стріли небо сине
Аж потемніло на долині —
О, русичам у нав'я⁴²⁾ путь!

Та ні, ті половецькі стріли
Не досягли своєї ціли,
Усі лиш застрягли в щитах.
Зате ж дружинні рогатини
Валять із коней схохвилини
Половців диких в один мах.

Скрізь крики, стони, зойки чути,
Завзятий бій, скажений, лютий,
Аж ратища тріщать в руках
І ломляться. Беруть дворубні⁴³⁾
Вже русичі⁴⁴⁾ мечі погубні,
Їх удари вже сіють жах.

Не встоялась орда, тікає,
 А русь вже їх не здоганяє,
 Спочити слід по боротьбі.
 Забрали лиш ранених, вбитих
 І станули, щоб відпочити
 Та знов в новий рушати бій.

X

Так, відпочити хоч хвилину,
 Бо знов на них вже ворог рине,
 Андреїв син провадить полк,
 У панцирях весь харалужних,
 А дужий кожен, муж у мужа,
 Глядить з-під шолома як вовк.

Русі їх вигляд не лякає,
 У рівній лаві виступає
 Вона в завзятий бій новий.
 І знову розгорілась січа,
 Блищать мечі, бряжчать, калічать,
 Течуть вже погої⁴⁵⁾ крови.

Стіною — муром русь держиться,
 Завзяття твердше в них як криця,
 Паде немов снопи мордва;
 Та хоч воює русь завзято,
 Багато так мордви, багато...
 Здається вбитий ожива!

Упало русичів чимало,
 І мало вже в живих остало,
 Вже руки охлявають в них.
 Мордва вже певна перемоги,
 Сурмить у турові⁴⁶⁾ вже роги,
 Та скоро радости рев втих!

Немов би з ясного впав неба,
 Коли найбільша є потреба,
 Ба ні, не лицар, а хлоп'я ще, —
 Лице від рожецвіту краще, —
 З'явився лицар молодий!
 Простісінько жене туди.

Немов вірла зір в нього смілий,
 А комонь⁴⁷⁾ сніг неначе білий,
 Від золота горить шолом.
 А щит як ранішня зірниця,
 Меч срібний блискавкою в'ється,
 Гей, вороже, пади чолом!

І гляньте: жах мордву обхопив.
 В часі пожежі, чи потопи
 Такий людей береться жах!
 Серця тривога наповнила,
 Пропали геть завзяття й сила,
 Лиш стільки сили, що в ногах!

Мордва мечі із рук пустила
 Й тікає вся, немов на крилах,
 Кудою ноги понесуть.
 Гремить Мстислав: „Усіх жде кара!“
 Та дуба став і княжий Карий
 І він наляканий мабуть.

Мстислав Михайлика не бачив,
 Не знав, чого зайцями скаче
 Його закалене військо.
 Тож б'є коня в скаженій злості
 І кінь метнувсь крізь гори, мости,
 Лиш чути дзенькіт ще підков.

XI.

Пізнали княжича кияни
 І скрикнули: „Михайлик з нами!
 Рушаймо сміливо у бій!“
 Пристали до його дружини,
 Що з ним як вихор полем лине —
 Гей, вороже, вже день не твій!

Січуть, рубають до одного,
 А в ворогів росте тривога:
 „Це янгол з неба ізлетів,
 Щоб в бою допомогти киянам,
 Ми з небом битися не станем,
 Бо божий стягнемо лиш гнів!“

І скрізь по таборі ворожим
 Йде голос, що не переможуть
 Ніякі сили вже киян.
 Князь журиться та воєводи,
 Бо це нанести може шкоди
 Ще гірші від кривавих ран,

Як в війську кинеться тривога,
 Вже не думай про перемогу,
 Відкіля ти прийшов, відходь, —
 Хіба що вмієш ти наново
 Ввілляти віру в них здорову,
 Новий роз'ярити вогонь!

Аж половецький хан явився
 І мовить: „Зятю, не дивниця
 Що Київ той держиться так.
 Малий Михайлик їх це сила,
 Що наші так дружини збила,
 Дух Києва, дитя - юнак!”

„І поки в таборі ворожім
 Він є, ніяк не переможем
 Ми Києва, це пам'ятай!
 І стін його ми не здобудем,
 Даремні наші втрати, труди,
 Ще в небезпеці і наш край!”

„О, тестю, відки в вас ті вісті?
 Дружинників я втратив двісті
 Через мале дитя одне?!”
 Хан зятеві на те говорить:
 „Віщун у мене є в таборі
 І він освідомив мене!”

„Яка ж є ваша, тестю, рада?
 „Поможе нам тут тільки зрада!
 Перекупить” — говорить хан —
 „Одного киянина треба,
 Що міг би притягнуть до себе
 Усіх бояр, тоді ти пан!”

„Тоді вже зможеш зажадати
 Ти у закладники княжати

Михайлика, а їм зате
 Ти приречеш, що вмиє облогу
 Залишиш — дорержати того
 Не потребуєш, це пусте!"

„А потім можна, любий тестю,
 Михайлика зо світу звести!

„Ні, мій віщун сказав мені:

„Душа це народу, о хане,
 І вічно він живий остане,
 Убить його несила, ні!"

„Лиш взяти можна його в пута,
 В кайдани у важкі закути,
 Держать у темній у тюрмі!
 Тоді весь нарід поневолиш
 І знищиш так його поволи!
 Так мій віщун казав мені".

„Так буде в нас нова забава:
 Мій батько друга Лихослава
 Там має ще з дитячих літ!"
 Зрадив Мстислав. „Як дід мій Юрій
 Покликаний в старі ті мури,
 Був паном Золотих Воріт".

„Пішлю посольство до Мстислава,
 А потайки до Лихослава
 Й піде, немов по маслі, все!"
 Сказав, зробив: післав у город
 Послів все поладнати скоро —
 Та жде, що день цей принесе.

XII.

А в Києві там грає радість
 І гордість в київській громаді:
 „О, дав же, дав Михайлик наш

Научку кодлу довгоруких,
Що ласі на чуже як круки,
Тепер грабункам їх шабаш!"

Аж чують: вже послів прислали!
Готовляться вже так помалу
Мабуть вертатися в Суздаль!
Та ні, чи чуєте новину?
Жада Михайлика — дитину.
В закладники собі москаль!

„Нечуване! Не може бути!”
Шумить, гуде так Київ лютий —
„Як важиться жадать таке?!
Михайлик щит наш харалужний,
Малий, та зрілого вже мужа
За пояс розумом заткне!”

„За цю зневагу ми в відплату,
Москву, щоб покарати патлату,
Якстій рушаймо всі у бій!
Нехай не важаться драбуги,
Жадать такого в нас удруге,
Гей, вороже, ти не гордій!”

Коли так бурить це громаду,
Скликає віче на пораду
Перед теремом князь Мстислав,
Щоб від киян почути слово,
Яку то дати слід відповідь
Напасників лихих послам.

На вічу Лихослав верх водить,
Він знаний з цього, що свободи
Боярські захищати вмів.
„Князя бояри тут призвали,

То мусить він держати з нами!"
Влєсливих уживав він слів.

На вічу ж, народу приклонник,
Він прав міщан тоді боронить,
В теремі він вже княжий друг.
Тепер він з усміхом лукавим,
Із зором хитрим та цікавим
Мовчить, глядить лише вокруг.

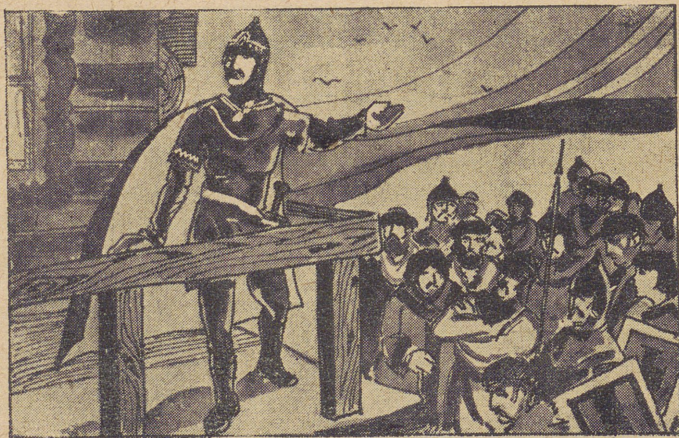
Він знає вже Суздаля слово
Й пораду має вже готову,
Та жде ще, аж прийде пора. —
Звичай його це добре знаний,
Говорить завжди він останній
І завжди є його гора!

Вітає князь усю громаду:
„Я скликав" каже „вас на раду,
Віддать хочу я справу вам. —
Прислав Мстислав послів тут нині,
Що він облогу вмить закине,
Як лиш Михайлика їм дам!"

„Для мене це важка розлука,
Для ньєнки бїль важкий і мука,
Тож сам рішати не берусь,
Всі київські, рішайте, люди!
Як ви порішите, так буде.
Хай розум ваш рятує Русь!"

Зчинилась метушня велика,
Кияни грїмко як не крикнуть:
„Михайлика ми не дамо!
Без нього певно ми пропащі,
Пропали би в суздальській пащі,
Самі віддалися б в ярмо!"

Кричали так кияни довго,
 Не чути було лиш одного —
 Мовчав завзято Лихослав.
 „Хочу й твоє почути слово,
 Ти завжди думаєш здорово!“
 Сказав до нього князь Мстислав.

А Лихослав нате вже каже:
 „Боюсь сказати думку, княже,
 Бо, думка в мене не така!
 Мені також наш княжич милий...
 Що скажу, буде понад сили,
 Та люблю правду, хоч гірка!“

„Кажі, кажі“, нате князь мовить,
 „Ціню я дуже твоє слово!“
 І вже говорить Лихослав:
 „Радіємо ми з перемоги,
 Але незнані нам дороги
 Прийдешнього, що Бог зсила.

„Сьогодні ми були горою,
А завтра як буде у бою?
А як облога потрива,
Не будуть гості приїздити,
Ніхто в нас не засіє жито,
Торги пропадуть і жнива!”

„І в город наш загляне голод,
Все ворог знищить доокола,
В пустню змінить ввесь наш край...
Потім і город він здобуде,
В неволю забере нас, люди!
Навіки, Києве, пращай!”

„Хай Києва і не здобуде,
Та те, що край наш знищить всюди,
Чи вам воно є байдуже!?
Я раджу княжича їм дати,
Жить не в неволі, а в палатах
Він буде там — скінчив я вже!”

XIII.

Хвилинку люди задумались,
І, як отрута непомалу
У тіло входить, так слова
У голови киян всякали,
І вже думками їх ставали,
Вже переміг їх Лихослав!

І всі нараз заговорили,
Що в них не стане довше сили
Облогу видержати цю —
Й Михайлика рішили дати
За свій спокій пожертвувати
Його, мов на заріз вівцю.

І князь, хоч сумом ввесь сповитий,
 Із тим теж мусів погодитись
 І вже збірався відходити,
 Аж тут Михайлик прибігає
 І списа у руках тримає.
 Спинився князь іще на мить.

Михайлик глянув вколо сміло
 І все вкруг нього остовпіло,
 Такий гнівний у нього зір.
 Він руку підійняв угору
 І голосом грімким говорить,
 Аж княжий ввесь лунає двір:

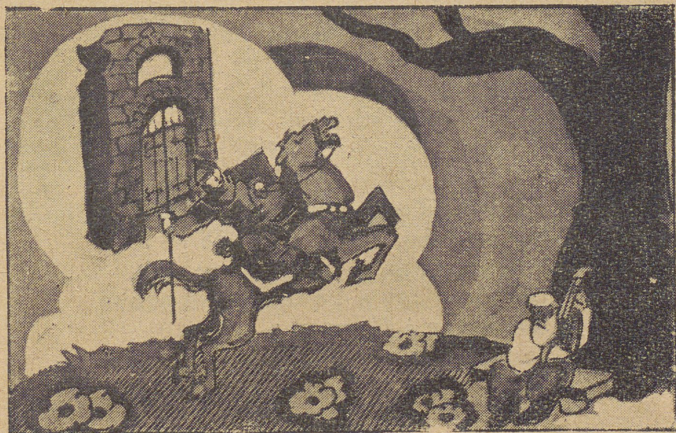
„Кияни, славная громадо!
 Погана дуже ваша рада,
 Погана дуже та сумна.
 Якби були ви розум мали,
 Мене Москві не видавали б,
 Не взяла б Києва вона!“

„А так прощайте, ви пропащі,
 Нащадки може будуть кращі,
 То вернусь я тоді до них!“
 Сказав і зник, а нарід з дива
 Стояв прибитий, нещасливий,
 Не говорив ніщо, затих.

XIV.

Із віча вийшовши Михайлик,
 В конюшню вже біжить негайно
 До свого вірного коня.
 Там свого Сивого кульбачить
 І на кульбаку бистро скаче,
 Коня щодуху підганя.

І кінь несе його як вихор,
 Немов за ними гонить Лихо,
 Несе до Золотих Воріт.
 Стоять там гурмою кияни,
 А він на них і не поглянув,
 Немов це не його вже світ.

Замкнув у собі біль великий
 І придавив всі серця клики,
 Змужнів у горю відразу:
 „Остання тут мені робота,
 Зніму ще Золоті Ворота,
 Та їх з собою повезу!”

„Хай ласий ворог не радіє,
 Що ті Ворота Золотії
 На Північ забере собі.
 Візьму їх, з ними ждати буду,
 Аж нарід мій зніме полуду
 І згідно виступить у бій.

„Закине свари, коромоли⁴⁸⁾
 І чвари всі й уже ніколи
 Незгоді доступу не дасть!
 Прощай, мій Києве, надовго
 Тобі не бачить виду мого,
 Аж тисячу пройдеш нещасть!”

І списом враз ворота знявши,
 Як прапір вгору їх піднявши,
 Пігнав щодуху наперед,
 А нарід ввесь стояв як п'яний,
 На мури без воріт як гляне,
 То біль його страшний бере.

І з болем в церкву йдуть без слова
 І бачать там свята Покрова —
 О, чудо, чудо — вся в сльозах!
 Хрестом падуть на землю люди
 І моляться і б'ються в груди,
 У всіх в очах і жаль і жах!

XV.

Вернувшись із віча в хату,
 Дає в табор ворожий знати,
 Про все, що склалось, Лихослав.
 Андреїв син часу не тратить,
 Рушає Київ руйнувати,
 Як батько йому наказав.

Як Злотоверхий здобували
 І як його поруйнували,
 Як давні грабили скарби,
 Про те співати я не буду,
 Бо біль, бо жаль придавив груди,
 Б'ють крила чорнії журби.

І біль і жаль, що рідні руки
 Завдали Києву теж муки.
 Журба, що сотню восьму літ
 Михайлик в наших десь Карпатах
 Заснув і спить, бо мусить ждати
 Так біля Золотих Воріт.

Збудився був він за Богдана
 І за Виговського Івана
 Та й у Мазепину пору —
 І в ту кривавую годину,
 Як ми Червону Калину
 Йшли піднімати угору.

Будивсь і засипляв наново,
 Бо бачив нарід неготовий,
 Гріхи та хиби всі старі!
 „Ті теж дали б мене в неволю!”
 Думав тоді і в серця болю
 Знов засипляв в своїй горі.

Аж ми будемо всі єдино
 Душею, чвари всі покинем,
 Не буде розбрату ніде,
 У Київ Золоті Ворота
 Він привезе на заохоту,
 А покищо — Михайлик жде...

ПОЯСНЕННЯ

¹⁾ **Десятинна й Софія**, дві найстарші церкви в Києві; Десятинну церкву збудував кн. Володимир В., а св. Софію кн. Ярослав М.

²⁾ **Золоті Ворота** — збудував Ярослав М. 1037 р., отже тому 900 літ в мурованих укріпленнях. Над ворітьми побудував церкву Покрова Божої Матері й у її опіку віддав Київ і всю свою державу.

³⁾ **Князь Мстислав Із'яславич**, батько славного галицько-вслинського кн. Романа, був правнуком київського вел. князя Володимира Мономаха.

⁴⁾ Часи Ярослава М., коли наша держава була наймогутніша в Європі.

⁶⁾ **Володимирів**, себто слава Володимира В. й Володимира Мономаха.

⁷⁾ **Благословенного**, наш найстарший літопис каже, що місце, де пізніше станув Київ, благословив апостол св. Андрій Первозваний.

⁸⁾ гляди заввага ч. 2.

⁹⁾ **Андрій Боголюбський**, син Юрія Довгорукого, князь суздальський. Суздальське князівство зо столицею Володимиром над р. Клязмою було на півночі.

¹⁰⁾ **Печерська Лавра**, великий монастир під Києвом, що його заснували св. Антоній і Теодосій Печерські.

¹¹⁾ Коли кн. Олег Віщий зайняв Київ, сказав: „Це мати городом руським”.

¹²⁾ **Харалуг**, рід сталі.

13) **Шерешіри, самостріли, стрікуси, тарани, машини до розбивання мурів.**

14) **Теліги, вози.**

15) **Вежі, намети (шатра) на возах.**

16) **Клязма й Москва, ріки в Московщині.**

17) **Весь, меря, чудь, фінські племена** — зо змішання цих племен зо славянськими племенами витворився пізніше московський (великоруський) нарід.

18) **Схимник, чернець дуже строгого чину.**

19) **Русь**, так звалося в давнину київське князівство й його населення. Пізніш перейшла ця назва на весь український нарід. Тому, що в XVIII. віці цар Петро В. назвав руським московський нарід, то наш нарід назаввся українським.

20) **Князів - черкасів, черкасами** називали москалі українців від міста Черкаси.

21) **Новгород Сіверський, Чернігів, столиці задніпрянських князівств.**

*) **білі** = родовиті громадяни Чернігова.

22) **Андреїв хрест, св. Андрей, як благословив київські гори, поставив там хрест.**

23) **Сулиці, рогатини, різні роди списів.**

24) **Стіни, мури, укріплення.**

25) **Золотоверхий, назва Києва від цього, що в ньому було багато церков, критих золотою й золоченою бляхою.**

26) **Бояри, нащадки старинних родів.**

27) **Гридні, військо княжого замку.**

28) **Гості, чужинецькі купці.**

29) **Гридниця, кімната в княжому замку, де сиділа сторожа замку (гридь).**

30) **Заборола, горішні частини укріплення.**

31) **Барліг, ведмеже леговище.**

32) **Характерник, людина, що її нічим не можна зранити (давнє повір'я).**

33) **Осмомисл, кн. галицький Ярослав Осмомисл був противником Андрея Боголюбського, а прихильником київського князя. Тому Мстислав Андреевич спішився здобути Київ, заки наспіє галицька поміч.**

- 24) Стіл старий, давній княжий престіл.
 25) Узяти город на щити, здобути місто приступом.
 26) Тисяцький, або воєвода, начальник над тисяч'ю дружинників.
 27) Канат, сильна, товстезна линва.
 28) Точок, торговиця, ринок.
 29) Закалений, загартований.
 40) Метно, камінь до кидання (метання) з метавок (польське: поціск).
 41) Закута льодом ще кріпким. Київ збурили та розграбили москалі 1169 р. 12 березня, в вівторок.
 42) Нав'я, той світ — місце, де перебували душі покійників, як вірили наші предки ще поганями.
 43) Мечі дворубні, або двосічні, мечі гострі обабіч лева.
 44) Русичі, українці київського вел. князівства.
 45) Погої крови, струми крови.
 46) Тур, звір, що жив на Україні ще в XVII. ст., тепер уже вигинув.
 47) Комонь, кінь (по староукраїнськи).
 48) Коромоли, розбрат, сварня.

„РАНОК“, ЛЬВІВ, ВУЛ. КОСЦЮШКА 1 а.
 „RANOK“, LWÓW, UL. KOŚCIUSZKI 1 а.
 Видав «Українська Преса» (Іван Титтор). Відпов. ред. І. Титтор.
 Поштову оплату заплачено гуртово.

Друк. Медичський — Титтор, Львів, Бляхарська 9. Тел. 234-76.